

Koncz Andrea: Kórusok, mint közösségek Kecskeméten

Bevezető

A kóruséneklés gyökerei a katolikus egyház Schola Cantorum intézményéhez nyúlnak vissza, mely a 4. században I. Szilveszter pápa által alapított énekiskola volt. Tagjai a művészi színvonalú egyházi ének képviselői voltak, kezdetben zenei jellegű, később adminisztratív és jogi feladatokat is elláttak. A kereszténység terjedésével Európa szerte meghonosodott ez az oktatási forma. A középkorban több ilyen intézmény is létrejött oktatási-nevelési céllal: alapvetően nem muzsikusképzőként szolgáltak, sokkal inkább az európai szellemiségű értelmiség utánpótlására, a „kiművelt emberfők felnevelésére” voltak hivatottak (Szikszayné 2007).

A 10. századtól Magyarország is a keresztény államok közé tartozott, az egyházi hagyományok hazánkban is meghonosodtak. Az intézményes kóruskultúra több száz éven keresztül ugyanabban a szent istváni időkben szervezett formában működött. A különböző felekezetek fenntartották egyházi kórusaikat, a társadalom módosabb rétegébe tartozók udvaraiban pedig kiemelt szerepet kaptak a professzionális zenekarok, énekesek. Az értelmiségi körök, valamint a felső társadalmi rétegek alapműveltségéhez tartozott a tudományok, művészetek, köztük a zene ismerete és művelése. A 19. század – mint annyi mindenben – a kórusközösségek tekintetében is változásokat hozott. A gazdasági átalakulást kísérő polgárosodás nyomán átrendeződött a társadalom, új típusú közösségek jelentek meg és terjedtek el. Nagyvárosok jöttek létre és a polgári réteg kialakulásával egyidőben egyre többek számára lettek elérhetőek és igényelték a szabadidős tevékenységek, az öntevékeny mozgalmak, közösségek. A különböző egyletek, egyesületek, körök sokszínű tevékenységet folytattak: érdekképviselőket láttak el, de foglalkoztak önképzéssel, politikával, a társasélet gyakorlásával, játékokkal is amellet, hogy a szabadidő eltöltésére nyújtottak lehetőséget. Ezek a szerveződési formák sok esetben működtek dalegyleteket, dalárdákat a társadalmi rétegződés valamennyi szintjén (Dobszay 1998). A ma működő kórusok közvetlen előzményei voltak tehát ezek a dalárdák, énekes csoportok.

Dalegyletek, dalárdák, mint a mai kóruséneklés előzményei

A dalárda vagy dalegylet rendszerint férfiakból álló énekkar, mely a 18. századi Angliában született meg és német közvetítéssel került be a magyar köztudatba. Az angliai gyakorlatban jelent meg először, hogy földesúr és jobbágya együtt énekelt, nem származás szerintivolt aközösségbe tömörülés és az egész településen, nemcsak a templomban szerveződött. Az első magyar dalárdák a berlini Liedertafel férfikar mintájára alakultak.

Az 1830-as és 40-es években egyre több magyar faluban indult hasonló mozgalom, többszólamban éneklő karok alakultak, melyek tagjai főként iparosok voltak. Ezek tulajdonképpen informális közösségekként, baráti társaságokként is működtek, akik kölcsönösen segítették egymást és mellette dalárfesztiválokra jártak, ahol hazai szerzők romantikus műveit, magyaros kardalokat, népdalokat és azok feldolgozásait adták elő. A nemzeti öntudatra ébredés korában a dalegyletek célja a közösségek megalkotása mellett az volt, hogy minél gyakrabban magyarul énekeljenek, ezzel is segítve a nyelv terjesztését (Fazekas 2016). Az 1848-as forradalom és szabadságharc az énekkarok működésének töréspontját jelentette, csökkent a dalegyletek száma, nem vállalhattak nyilvános fellépéseket, nem énekelhettek magyar dalokat. Ám a közös éneklés népszerűségét és szükségét mutatja, hogy a dalárdák rövid időn belül újra alakultak, 1867-ben már az Országos Magyar Daláregyesület fogta össze őket Erkel Ferenc vezetésével. Az 1868-as dalárünnepélyen – mely találkozó rendszerint versenyek is voltak – már hatvan dalárda képviseltette magát, több mint 1000 kórustaggal (Fazekas 2017).

A kecskeméti kórusélet kezdetei

Az imént vázolt korszakban, 1864-ben alakult meg a Kecskeméti Városi Dalárda is, mely aztán rendszeres résztvevője lett az országos dalosünnepeknek. 1868-as közgyűlésén meghatározott alapszabálya szerint a Dalárda célja: *„általában a műének, különösen pedig a nemzeti dalainknak művelése és terjesztése, azoknak nyilvános előadásával a nemesebb ízlés fejlesztése, s ez úton is a közművelődés előmozdítása. E célok elérésére eszközül szolgálnak: az énekgyakorlatok, időszerű kirándulások, országos dalárünnepélyeken való részvétel (...) jótékony és üdvös célokra való közreműködés”* (Alapszabály: 1). Tagja lehetett minden *„társadalmilag kifogástalan férfi és nő”,* akiknek feladata volt az egylet erkölcsi jó hírét fenntartani és kötelességük magukat az alapszabályoknak alávetni (Uo. 4). Jövedelmei tagsági díjakból, a saját hangversenyeken összegyűjtött bevételekből és az alapítók befizetett kamataiból származtak. Működő, pártoló, alapítói és tiszteletbeli tagokat tartottak számon.

1. Működő tag lehetett az, aki *„elegendő zenei érzéssel és hanggal”* rendelkezett. A közösség által meghatározott rendezvényeken (próbákon, dalünnepeken) köteles volt részt venni, ha közreműködését megtagadta és 3 egymás utáni próbán indoklás nélkül nem jelent meg, kizárhatóvá vált. A működő tagok nem fizettek tagdíjat.
2. Pártoló taggá váltak azok, akik a nemes célokat támogatni kívánták, ezért legalább három éven át két forint évi díjat fizettek.
3. Alapító tag volt az, aki egyszerre befizetett 25 forintot az egylet pénztárába vagy a tőke 5%-os évenkénti kamatát fizette és erről nyilatkozatot is adott.
4. A tiszteletbeli tagok megválasztása a közgyűlés kizárólagos joga volt. Olyan *„közbecsülésben álló és társadalmilag kimagasló egyének választhatók meg, kik az egylet érdekében tanusított buzgó fáradozásaik, vagy a zene és dal terén általánosan elismert érdemeik által magukat kitűntették”* (Uo. 6).

A dalárda szervezeti felépítését tekintve rendelkezett közgyűléssel, választmánnyal, különböző tisztviselekkel és műbíró bizottsággal. Minden olyan kérdést, mely a tagokat és az egyletet érintette a közgyűlésben vitatták meg, meghatározott szabályok szerint. A választmány hajtotta végre, foganatosította azokat a feladatokat, melyeket a közgyűlésben megfogalmaztak. Felügyelték az egylet működését, valamint pénzügyi helyzetét. Az egyesület tisztviselei: az elnök, alelnök, karnagy, jegyzők, pénztárnok, gazda és a zászlótartó voltak. Az elnök az egylet mindenkor képviselője volt, ő hívta össze, nyitotta meg, vezette és zárta le az üléseket. Az egylet pecsétjét és zászlóját őrizte. Az alelnök (működő tag) őt helyettesítette, amennyiben az elnököt akadályozták a részvételben. A karnagy tartotta a próbákat, vezényelt a hangversenyeken, felügyelte a repertoárt és az éneklés minőségét. A jegyzők nyilvántartást vezettek a tagokról, a közgyűlések jegyzőkönyveit írták, levelekre válaszoltak az elnök ellenjegyzése mellett. A pénztárnok kezelte az egylettel kapcsolatos pénzmozgásokat. A gazda a fizikai környezet megteremtéséért volt felelős: gondoskodott a fűtésről és világításról, az ingóságokról leltárt vezetett. A zászlótartó feladata volt az egylet zászlaját rendben tartani, felvonulások és hangversenyek alkalmával hordozni azt. A műbíró bizottság döntött a tanulandó dalokról, fontolóra vették a karnagy javaslatait és véleményezték az énekkar előadását a fellépések után. Az alapszabály ír arról is, mi a teendő a tagok közötti konfliktusok esetén: *„az elnökség által egyenlített ki, melynek eredménytelensége esetén a választmány, utolsó esetben a közgyűlés hivatott határozni”* (Uo. 15).

A Kecskeméti Dalárda 1874 és 1907 között eredményesen szerepelt, gyűjtötte az okleveleket és díjakat a dalversenyeken. Huszár Dezső az egylet 50 éves múltjáról szóló írásában a következőképpen méltatta őket: *„El is ismerik országszerte, hogy a magyar népdalt, kevés dalegylet tudja oly magyaros zamattal előadni, mint a Kecskeméti Városi Dalárda (...) 1864. évtől kezdve egész napjainkig, a Kecskeméti Városi Dalárda, a város társadalmi életének egyik legtevékenyebb közművelődési tényezője s különösen szereplésének első két évtizedében, kulturális fejlődésének egyedüli irányítója volt. (...) mi sem igazolja fényesebben, mint az a tény, hogy Kecskeméten immár egy városi zeneiskola és még másik két dalegylet működik”* (Huszár 1909: 129).

A továbbiakban két Kecskeméten működő kórust mutatok be, melyek hasonló céllal, közösségként működnek, s melyek alapítását 110 esztendő választja el egymástól.

A kecskeméti komolyzenei életet, azon belül a két különböző énekkar működését és a koronavírus miatti elszigeteltség tapasztalatait szerettem volna megismerni, ezért 2020 nyarán félig strukturált interjúkat készítettem többek között az Aurin Leánykar vezetőjével, Durányik Lászlóval és a kórus három tagjával, továbbá a Kodály Zoltán Vegyeskar vezetőjével, Zöldi-Kovácsné Korompai Mónikával.

A Kecskeméti Polgári Dalkör, a mai Kodály Vegyeskar

A Huszár Dezső által 1909-ben említett két dalegylet közül az egyik az 1888. március 9-én alapított Polgári Dalkör volt. Alapvetésében, szervezeti felépítésében nagyon hasonló volt a Kecskeméti Dalárdához és a Kecskeméti Dalkörhöz. Jelentős különbség azonban, hogy a Polgári Dalkörbe csak az iparos céhekhez tartozó férfiak léphettek be. Hosszú éveken keresztül nem is lehetett női tagja a kórusnak. Első elnökük Böszörményi Mihály, első karnagyuk Nemesszeghy István zenetanár volt, hozzáértésének köszönhető a kórus, hogy a kottát nem, vagy csak alig ismerő iparosok később országos ismertségre tettek szert. Ők építették meg az Iparos Otthont is, hogy próbáiknak

helyszínt biztosítsanak. (Ma Ifjúsági Otthon, a Hírös Agórához tartozó intézmény.)

Évtizedekig működtek Kecskeméti Polgári Dalkör néven, ami később Polgári és Munkás Dalkörre változott. 1948 tavaszán a szocialista állam építésének „jegyében” megkezdték a polgári egyesületek felszámolását, ami a dalkörökre is vonatkozott. A kecskeméti Polgári Dalkör akkori elnökét, Tóth Lászlót a város kultúr-ügyosztálya utasította lemondásra. Céljuk az volt, hogy megszüntessék a „polgári befolyást”. Szili Istvánt, a szocialista párt tagját tették meg új elnöknek, aki indítványozta, hogy a kórus vegye fel Kodály Zoltán nevét. Az országban a másodikkak voltak, akiknek még maga a mester engedélyezte nevének viselését, így lett a kórus Kecskeméti Dolgozók Kodály Zoltán Énekkara. A névváltozással egy időben vegyeskarrá alakultak, majd működtek a következő évtizedekben. Állandó résztvevői voltak országos és határon túli kórustalálkozóknak. (Heltai 2008).

A Kodály Zoltán nevét viselő, már több mint 130 évre visszanyúló történettel rendelkező vegyeskart jelenleg (2019-2020-ban) Zöldi-Kovácsné Korompai Mónika vezeti, aki feladatnak és kötelességnek érzi, hogy a nagymúltú közösség fennmaradjon. Az adatfelvétel idején fennálló járványhelyzet miatt a kórus tagjaival nem volt lehetőségem találkozni, ezért a kórust vezető Zöldi-Kovácsné Korompai Mónika ismertette az énekkar és a tagok motivációit. A tagok átlagéletkora 60 év felett van, a jelenleg is aktívak általában 40 éves koruktól énekelnek együtt a kórusban. Éppen ezért soha nem volt még akkora kihívás az énekkar fenntartása, mint napjainkban, mikor a repertoár mennyiségi és minőségi tekintetben is visszaszorult, s ezt súlyosbította, hogy a pandémia miatt elmaradtak a próbák.

Egyébként is jellemző, hogy a kórusba új tagok ritkán érkeznek, akik mégis, szintén 60 év fölöttiek. A belépés pedig meghívásos alapon történik, ami miatt jellemzően nincs mód azok kiszűrésére, akiknek nincs megfelelő hangjuk a kórusénekléshez. Azonban a lassú bővülést, stagnálást most előreláthatólag a létszám csökkenése követi. A kórus a koronavírust megelőző időszakban hetente egyszer próbált. Évekkel ezelőtt megfelelő repertoár birtokában gyakrabban vettek részt országos kórustalálkozókon, kiépült kapcsolatuk volt Galántán működő énekkarokkal is. A találkozók száma az évek alatt egyre ritkult. Utoljára 2019 decemberében léptek fel a Katona József Könyvtár által szervezett Kórusok Délutánja elnevezést viselő programon. Ez a szereplés bizakodásra adott okot, de aztán jött a világjárvány, ami a szakmai tevékenységre és a kórus, mint közösség életére is hatással volt (van). Sok tag ugyanis nemcsak énekelni jár a kórusba, előfordul, hogy néhányaknak ez az egyetlen közösség az életében. A próbákon kívül formálódnak olyan társaságok is, akik együtt járnak szórakozni: operába, színházba. A kórustagok találkozásának hiánya sokakat rosszul érintett, hiszen tudható, hogy az amatőr művészeti tevékenység önmagában, de a közösségi élmény volta miatt is jótékony hatással van a szubjektív életminőségre, a lelki egészségre (Dudás 2015).

A Vegyeskarnak megmaradt a kezdetekben is használt és már részletezett szervezeti felépítése. Ma már alapítványként működik, de a kórusnak most is van elnöke, aki kezeli a pénzügyeket, koordinálja a szerepléseket, pályázatokat, rendezi a konfliktusokat a tagok között (ha vannak) és ő maga is a kórus tagja. Van egy kisebb vezetőség (Isd. Választmány) és pénztáros, mert a tagok tagdíj fizetése mellett tartozhatnak a kórusba. A karnagy a legtöbb dologban az elnöknek van alárendelve, szakmai tekintetben viszont önálló. Ezért autentikus ez a közösség, mert ragaszkodnak az együttesen meghatározott szabályrendszerhez.

Kodály Iskola, a kórusok bölcsője és a Miraculum-Aurin kóruscsalád

A kecskeméti Kodály Iskola az ország első ének-zenei iskolájaként jött létre 1950-ben. Igazgatója Nemesszeghy Lajosné Szentkirályi Márta volt, akivel Kodály Zoltán először 1947-ben, díszpolgárrá avatásán találkozott Kecskeméten. A fiatal tanítónő zeneóvodásokkal gyermekjátékokat adott elő, miután a zeneszerző arra biztatta, hogy munkáját folytassa iskolás korú gyerekekkel. Szentkirályi Márta a tanácsot megfogadta, 1950. október 27-én sor került az első tanítási napra. Az intézmény 70 éves fennállása alatt gimnáziummal, zeneművészeti szakközépiskolai képzéssel bővült. Magyar Örökség Díjjal, Kodály Zoltán-díjjal és a Magyar Művészetoktatásért intézményi szakmai díjjal kitüntetett intézmény. Jelentős oktatási tevékenysége mellett a kecskeméti kórusélet meghatározójává vált (A Kodály Iskola honlapja).

Az Aurin Leánykar az előzőekben ismertetett kórust 110 évvel követően 1998-ban alakult Durányik László vezetésével a Kodály Iskola 9-12. osztályos lány tanulóiból. Ezek a diákok előtte a szintén Durányik László vezette Miraculum kórus (6-8. osztályosokból álló gyerekkar) tagjai voltak. Valószínűleg a karnagy meghatározó vezetői stílusa és a jól működő közösség vitte rá a 8. osztályt elhagyókat arra, hogy alapítsanak egy új kórust. (Lett volna lehetőségük az iskola vegyeskarához csatlakozni, de ők a már meglévő szokásrendszerhez és közösséghez ragaszkodtak.) A két kórus szabályai között ezért alig van különbség, a Miraculumot életkoruk miatt elhagyó lányok lépnek be az Aurinba. A kórus célja *„fontos szerepet betölteni a város kulturális életében, szervesen bekapcsolódni a magyar zenei életbe, részt venni, és eredményesen szerepelni hazai és külföldi hangversenyeken, fesztiválokon és kórus- versenyeken, színvonalas hangfelvételek készítése, Kodály Zoltán szülővárosának, Kecskemét nevének méltó képviselése az egész világon”* (A Miraculum-Aurin kóruscsalád honlapja).

Feladata pedig azon túl, hogy elkötelezett, énekelni szerető és tudó fiatalokat neveljen, a világ zenei kultúráján keresztül történő megismerése. Mondhatjuk, hogy a lányok kórustagságuk éve alatt kozmopolitákká nevelődnek az utazások során, hiszen Európa számos országában jártak már. A 22 éves fennállás alatt az énekkar 28 nemzetközi kórusversenyen 20 első, 6 második és 4 harmadik díjat nyert el. 2006-ban például kórusolimpiát nyert Kínában, kategóriájában 42 kórust utasítva maga mögé. A kutatás során a Leánykar három, 18-21 év közötti tagjával készült interjúból az is kiderült, hogy az ilyen jellegű fellépések során elsődleges feladat a minőségi hangzás megteremtése, de közben mást is lehet tanulni. A tagoknak lehetőségük van megismerni a viselkedési normákat hivatalos környezetben és a kulturális szokásokat más országokban az utazások során, nyelvtudást gyakorolni, olyan szociális kompetenciákat kialakítani, melyek egy társas út során szükségesek. Gyakorlatilag szélesíteni az egyén látókörét minden tekintetben.

A kórus mögött az Aurin és Miraculum Alapítvány áll. Durányik László – a vele készített interjú során – elmondta, hogy a szervezet a kuratóriumi elnökből (ő maga) és a kuratóriumi tagokból tevődik össze. Évente két megbeszélésük során döntenek pályázatokról, utazásokról, pénzügyekről, tehát a működéshez szükséges feltételekről. A kórus költségvetése pályázati forrásokból, a szereplésekből befolyt összegekből, az adó 1 %-ból és az évenkénti tagdíjból áll össze. A tagdíj fizetése nem régi hagyomány és nem is formális tevékenység, ennek összegét újkottákra fordítják. A tagdíj fizetése azonban nem feltétele a tagságnak, az alapítvány átvállalja azokat, akiknek ez nehézséget jelent.

A közösségbe tartozás tehát nem múlhat az anyagiakon, sokkal inkább a megfelelő énekhangon, de szükség esetén még ez is fejleszthető, viszont a próbákon való részvételtől nem tudnak eltekinteni. Azoknak a tagoknak, akik a próbák meghatározott százalékán nem jelennek meg, a

kórusvezető egy vizsgát rendel el, ahol számot kell adniuk tudásukról. Teszik mindezt azért, mert az énekkar minőségi munkája a pénteki és szombati kétórás közös próbákban rejlik. Aki azokon nem vesz részt, aligha tudja otthon bepótolni a lemaradást, esetleg rossz hangokat, rossz ritmust énekel ezzel hátráltatva a közösséget és a minőség képviselőjét.

Az interjúalanyok valamennyien megerősítették: a kórus vitathatatlanul egy közösség, melyen belül a rendszeres találkozás, egymás személyes ismerete és közös cél köti össze a tagokat. Ez azonban nem jelenti azt, hogy teljesen homogén lenne. A kórusban eltöltött évek alapján egyfajta hierarchia alakult ki a kóruson belül, a hosszabb ideje tartó tagság bizonyos előnyökkel, előjogokkal jár. Az idősebbek elsőbbsége az utakra bekerülni létszámkorlát esetén, a buszon helyet választani, közös étkezéseknél előre állni a sorban stb. A közösségben ezek a szabályok élnek, nem jellemző, hogy az idősebb tagok előjogaikkal visszaélnek. Mindenkor főnök a kórus vezetője, csak a tőle származó információ a hiteles, a repertoár darabjait ő választja. A konfliktusok forrása a kórusvezető és a kórus között a művek listája lehet, abban az esetben, ha egyet-egyét nem szívesen énekelnek. A tagok között nincs vagy nagyon kis mértékben vannak jelen ellentétek, ezeket egymással megbeszélik, megvitatják.

A körülbelül 50 főt számláló kóruson belül az életkori- és a kórusvezető/kórustagok hierarchián kívül vannak még kisebb csoportosulások, melyek alapját jellemzően az azonos osztályba járás képezi. Azon túl, hogy a kórusnak vannak közös programjai, ezek a kisebb csoportok baráti társaságokként működnek, közösségek a közösségben, akik eljárnak együtt szórakozni, szeretik szabadidejüket együtt tölteni, ahogyan ez a Kodály Vegyeskar esetében is jellemző.

Az énekkar közösségét még saját hagyományok, közös programok is összetartják a munkán és kialakult baráti kapcsolatokon kívül. A kóruskarácsonyok alkalmával például egymás megajándékozása volt a szokás, amit közös tánc, éneklés követett. Jellemző volt a Miraculum-bérlet: jelképes összegért egy hangversenysorozat jegyeit lehetett megváltani, melyen változatos és híres előadók léptek fel. (Ennek a keretein belül hallhatta először a közönség a Csík Zenekar előadásában a Most múlik pontosan című Quimby dalt.) Ezek a hagyományok részben elmaradtak, újabban a kórusközösség a Hírös Agóra szervezett koncertjeire kap belépőket és látogat el együtt.

A kórus tagjaival készített interjúkból mindezek felül az is kiderült, hogy a legnagyobb összetartó erőnek azt érzik, hogy együtt képviselnek értéket és közösen alkotnak.

Az ezt a korosztályt tömörítő énekkar sikeresebben vészelte át a tavaszi pandémia időszakát, mint a Kodály Vegyeskar, hiszen a virtuális térben otthonosabban mozogva a kapcsolattartás intenzívebb maradt, megélhették a közös alkotást és értékteremtést az online alkalmak során.

A kórusok tagjai közösségeket alkotnak?

Kétségtelenül igen. A közösségek mibenlétét a különböző területeken kutató tudósok különböző szempontok alapján határozták meg. Ferdinand Tönnies német szociológus például 1887-ben megjelent *Közösség és társadalom* című művében a ma is használt közösségfogalom alapjait fogalmazta meg. A két képződményt egymáshoz viszonyítva definiálta: a hagyományos közösségeket és azok pozitív hatásait, valamint a XIX. században az iparosodás hatására megváltozott társadalmi viszonyokat. Így fogalmaz: „a társadalomban csakúgy, mint a közösségben, békésen élnek és laknak egymás mellett. Nem állnak azonban lényegi kapcsolatban egymással, hanem inkább el vannak egymástól választva, s míg a közösség esetében a kapcsolat

minden elválasztás ellenére is fennáll, itt fordított a helyzet: az emberek minden kapcsolat ellenére egymástól elkülönülten élnek” (Tönnies, idézi Vercseg 2018: 59).

Vercseg Ilona a modern közösségek szerveződésének három leggyakoribb elvét összegzi Közösségelmélet című írásában:

1. Hely: a közösség a lokalitás szinonimájaként jelenik meg, földrajzi minőségben, az egymás szomszédságában élőket fogja össze.
2. Érdeklődés szerinti/választott közösségek: az egyén saját döntése alapján több általa választott közösségbe is tartozhat. Legyen az az identitására, szabadidős tevékenységére, vallási életére stb. vonatkozó csoport.
3. Szellemi, lelki közösség: a vallási közösségek, színterek szerepe (Vercseg 2018: 75).

Heller Ágnes filozófus úgy gondolja, hogy a csoportba kerülés véletlenszerű, míg a közösség megválasztása tudatos folyamat. A kettőt az integráció mértékétől függően kategorizálja: a csoportot kezdetleges, alacsony integrációjúnak, míg a közösséget magasabb rendű szerveződésnek nevezi, így felállítva egyfajta minőségi sorrendet (Heller 1970).

Csányi Vilmos humánetológus pedig az emberi viselkedés és szokások elemzésének figyelembevételével alkotott 2011-ben közösségfogalmat: *„Az emberi közösség humánetológiai definíciója alapján olyan csoport, amelynek tagjai élettevékenységük során képesek a csoportérdeket felismerni, és a saját egyéni érdekeiket a csoportérdekek mögé sorolni (...) A csoport és a közösség között alapvető különbség az, hogy a csoportokat a véletlen alkalom, közös érdeklődés, érdek, kényszer tartja össze, míg a közösségnek saját kultúrája van, és a fentiekben felsoroltakkal jellemezhető”* (Csányi 2011: 42).

Az előzőekben tárgyaltak és az empirikus kutatás alapján megállapítható, hogy a kórusok esetében – legyenek tagjai bármely korosztályhoz tartozók – közösségekről beszélhetünk, hiszen:

1. a tagok a közösséget annak ellenére is fenntartják, ha bizonyos ideig nem tudnak rendszeresen találkozni (pl. csak a virtuális térben): *„míg a közösség esetében a kapcsolat minden elválasztás ellenére is fennáll”* (Tönnies).
2. az egyének érdeklődése mentén szerveződő közösségek, melyekben megjelennek a szellemi közösségek jellemzői is (Vercseg Ilona).
3. az egyén tudatosan választja a tagságot (Heller).
4. saját kultúrájuk, kialakított szabályrendszerük, „mi-tudatuk” van, ezért az egyén kész a csoportérdekeket felismerni (Csányi).

A vizsgált kórusok közösségek, mert céljuk a tagjaikat közösséggé formálni. Az válhat csak taggá, aki a csoportosulás belső normáit tiszteletben tartja, magát aláveti a szabályoknak. Az alapszabály pedig nem egy felülről hozott intézkedés- és előírás-csomag, hanem a tagok egymás közötti megállapodásán alapuló normarendszer. Közös alkotják meg őket és elvárják, hogy mindenki azokhoz tartsa magát. A közös éneklésen túl feladatokat tűznek ki, hagyományokat ápolnak, kultúrát terjesztenek, ez által a tágabb közösség, lakosság művelődését is szolgálják.

Általuk megelevenedtek a kóruskultúra egyházi kezdetei, ahol a cél szintén nem a hivatásos énekesek oktatása volt, hanem az európai szintű értelmiség, a „kiművelt emberfők” felnevelése. Ezért fontos, hogy a járványhelyzet ellenére továbbra is fennmaradjanak és működni tudjanak.

Összegzés

A több évszázados múltra visszatekintő kóruséneklés kapcsán fontos megjegyeznünk, hogy a zene mindig fontos szerepet játszott az emberek életében, a közös éneklés a közösségi események kiemelt része volt és maradt. A közös éneklés a kezdeti vallási hagyomány mellett egyre inkább szabadidős tevékenységgé vált, a közösségek állandó keretet kaptak, intézményesültek, s bár mint ilyeneket néha igyekeztek korlátozni, a kórusközösségek általában újra alakultak, életre hívta őket az ember közösség iránti igénye. Napjainkban a járványhelyzet állítja komoly kihívás elé a közösségeket, főleg az olyanokat, melyeknek működése nehezen megoldható az online térben. Kutatásom egyik tapasztalata, hogy a kórusok munkája és az azokon belüli kapcsolatok folytonosak annak ellenére is, hogy a személyes jelenléten alapuló foglalkozásokat felfüggesztették. A különböző korú tagok törekszenek arra, hogy valamilyen módon fenntartsák a kommunikációt egymás között, megőrizték a közösség erejét. Azonban nem szabad azt elfelejtenünk, hogy a kórusmuzsika (és minden egyéb kulturális élmény) közvetlen jelenléttel élvezhető igazán, az énekkarak online működése csak átmeneti lehet.

Az offline közösségek és az egy időben egy helyen történő közös éneklés képes ugyanis tartósan javítani a tagok szubjektív életminőségén és a közös programok kovácsolják össze igazán a kórusokat korosztálytól függetlenül. Így lesznek képesek aztán programlehetőséget biztosítani a közönség számára, ápolni a hagyományokat közösségi szinten és hozzájárulni a „kiművelt emberfők” felneveléséhez társadalmi szinten.

További kiterjesztett kutatások arra is rávilágíthatnak, hogy milyen jövő előtt állnak a komolyzenei közösségek, milyen eszközökre, lépésekre lenne szükség ahhoz, hogy meg lehessen állítani a komolyzenei rendezvények közönségének elöregedését, az érdeklődők számának csökkenését.

Jelen publikáció elkészítését a Nemzeti Művelődési Intézet Közművelődési Tudományos Kutatási Programja támogatta.

2019-2020.

Felhasznált irodalom:

- Csányi Vilmos (2011): A vizsgálat tárgya: az ember. *Inter Press Magazin*, **31.** 9. sz.42-46.
- Dobszay László (1998): *Magyar zenetörténet*. Mezőgazda Kiadó, Budapest
https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_522_Magyar_zenetortenet/ch01.html
[2020. 08. 11.]
- Dudás Katalin (2015): Az amatőr művészeti tevékenység hatása a szubjektív életminőségre és a lelki egészségre. *Kulturális Szemle*/1. sz.
- Fazekas Ágnes (2016-2017): Polgári dalos mozgalom Magyarországon a 19. században. 1-5. rész. *Parlando*, 2016/6. sz. – 2017/4.sz.
- Heller Ágnes (1970): *A mindennapi élet*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Heltai Nándor (2008): *Kodály Zoltán és szülővárosa, Kecskemét*. Argumentum Kiadó, Budapest.

- Huszár Dezső (1909): A Kecskeméti Városi Dalárda 50 éves múltja dióhéjban. In: Göndöcs István (szerk.): *A Kecskeméti Országos Dalosünnep emlék-albuma – Második füzet*. Nyomtatott Kner Izidor könyvnyomdájában, Budapest. 128-130.
- A Kecskeméti Dalárda alapszabályai (1895): Alakult 1864. Nyomtatták Tóth Lászlónál, Kecskemét
- A Kecskeméti Kodály Iskola honlapja <https://kodaly-iskola.hu/rolunk/> [2020. 08. 24.]
- A Miraculum-Aurin kóruscsalád honlapja <https://www.aurin-choir.hu/girlschoir/> [2020. 08. 24.]
- Szikszayné Dobronyi Erzsébet (2007): *Zenei kislexikon*. Aquila Könyvkiadó, Budapest.
- Vercseg Ilona (2018): *Közösségelmélet*. Közösségfejlesztők Egyesülete, Budapest.
http://www.kka.hu/_Kozossegi_Adattar/Azadatt.nsf/cb64d6a7ffc532248525670c0080efa5/b43cc0ddd
[2020. 08. 06.]
- Az empirikus kutatás során elkészült interjúk
 - o Durányik Lászlóval, a Miraculum-Aurin kóruscsalád vezetőjével és tagjaival
 - o Zöldi-Kovácsné Korompai Mónikával, a Kodály Zoltán Vegyeskar vezetőjével